

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060305

BESLUT
2024-09-02
Stockholm

Mål nr
M 4910-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-03-24 i mål nr M 6870-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

Motpart

1. KJKA

2. Landeum Kommanditbolag, 969730-6299
Orrholmsgatan 15
652 15 Karlstad

SAKEN

Dispens avseende åtgärder inom biotopskyddsområde (nr SK 13-2011) på fastigheterna A och B i Karlskoga kommun; nu fråga om avvisning av överklagande m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen avvisar KJKA:s överklagande till mark- och miljödomstolen och upphäver mark- och miljödomstolens dom.

Dok.Id 2106648

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Skogsstyrelsen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och fastställa Skogsstyrelsens beslut i dess helhet. I andra hand och för det fall att Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att de tolv granarna får rotkapas i enlighet med mark- och miljödomstolens dom har Skogsstyrelsen yrkat att åtgärderna ska förenas med följande villkor:

1. Träden ska kapas etappvis för att förhindra fällskador på angränsande träd.
2. De kapade träden ska lämnas kvar i biotopskyddsområdet.
3. Transporter får inte förekomma inom biotopskyddsområdet.

KJKA har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Landeum Kommanditbolag har beretts tillfälle att yttra sig men har inte hörts av.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Skogsstyrelsen har såvitt nu är av intresse anfört bl.a. följande.

Det är av vikt för den fortsatta tillämpningen av reglerna om dispens från biotopskyddsbestämmelserna att Mark- och miljööverdomstolen prövar om en enskilds intresse av att begränsa spridning av granbarkborre till granbestånd utanför ett beslutat biotopskyddsområde ska beaktas vid den intresseavvägning som ska göras vid prövningen av om det finns särskilda skäl för dispens enligt 7 kap. 11 § miljöbalken.

KJKA har såvitt nu är av intresse anfört bl.a. följande.

Han är ägare till fastigheterna A och B i Karlskoga kommun, vilka omfattar marken i biotopskyddsområdet och mark med produktionsskog i direkt anslutning till biotopskyddsområdet. Om granar i biotopskyddsområdet toppkas leder det till att de försvagas så att risken för granbarkborreangrepp ökar. Det skulle öka populationen av granbarkborre i området, som redan är hårt ansatt av granbark-

borreangrepp, med ytterligare spridning av angreppen som följd. Såsom fastighetsägare med produktionsskog i direkt anslutning till biotopskyddsområdet skulle han drabbas av ytterligare förlorad skog och ekonomisk skada om Skogsstyrelsens beslut genomfördes och granbarkborreangreppen spreds i produktionsskogen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS SKÄL

I målet har fråga uppkommit om KJKA har haft rätt att överklaga Skogsstyrelsens beslut och frågan har kommunicerats med parterna.

Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken får överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Enligt praxis ska rätten att vara part och att överklaga tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för någon annan olägenhet till följd av ett beslut, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig. Vid bedömningen av klagorätt är det av betydelse vilka intressen som tillämpliga bestämmelser är avsedda att skydda. Rätt att föra talan mot ett avgörande med åberopande av ett allmänt intresse tillkommer normalt inte en enskild. I förekommande fall ska dock Århuskonventionens krav beaktas. (Se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens beslut den 10 april 2024 i mål nr ÖM 6673-23 med där gjorda hänvisningar till praxis.)

Av 7 kap. 11 § miljöbalken framgår att man inom ett biotopskyddsområde inte får bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. Genom denna bestämmelse skyddas allmänna intressen. Vid dispensprövningen ska en intresseavvägning enligt 7 kap. 25 och 26 §§ miljöbalken göras.

Vid en ansökan om biotopskyddsdispens avser prövningen således om den sökta åtgärden, trots det förbud som biotopskyddet innebär, kan godtas utifrån påverkan på de allmänna intressen som biotopskyddet inom det aktuella området syftar till att bevara. Det enskilda intresse som KJKA har gjort gällande i målet, i form av risk för ekonomisk skada på produktionsskog utanför biotopskyddsområdet, omfattas

inte av prövningen. Skogsstyrelsens beslut om biotopskyddsdispens kan därför inte anses angå KJKA på ett sådan sätt att han har klagorätt. KJKA:s överklagande till mark- och miljödomstolen ska följaktligen avvisas och mark- och miljödomstolens dom upphävas.

Beslutet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Ingrid Johansson samt hovrättsråden Åsa Hanna och Li Brismo, referent.

Föredragande har varit Elin Haubitz Man.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-03-24
meddelad i
Nacka

Mål nr M 6870-22

PARTER

Klagande KJKA

Motpart

1. Landeum KB
2. Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Skogsstyrelsens beslut den 17 augusti 2022 i ärende nr SKD 55-2020, se bilaga 1

SAKEN

Skadliga åtgärder inom biotopskyddsområde med dnr SK 13-2011 på fastigheterna A och B, Karlskoga kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen ändrar Skogsstyrelsens beslut på så sätt att villkor 1 ska ha följande lydelse:

1. Arbetet ska utföras på följande sätt:
 - a) Toppkapning av de åtta björkarna som markerats med blå färg utförs av arborist alternativt med hjälp av helikopter. Toppkapningen sker så nära toppen som är möjligt för att möjliggöra fortsatt överlevnad och utveckling av trädet samtidigt som trädet säkras för fortsatt god elförsörjning. Åtgärdade stamdelar av björk lämnas inom området.
 - b) Endast i undantagsfall får björkar ringbarkas i stället för att toppkapas. Det får ske endast i de fall någon av de åtta björkarna bedöms bli

Dok.Id 791814

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

omöjlig att toppkapa av arborist och metod med helikopter inte kan nyttjas. Åtgärdade stamdelar lämnas inom området.

- c) De tolv granar som markerats med blå färg fälls vid roten. Om trädet saknar synliga angrepp av granbarkborrar barkas det inom två veckor från fällning och lämnas i området. Om någon del av trädet har synliga granbarkborreangrepp transporteras det ut ur området inom två veckor från fällning, tillsammans med så mycket bark som möjligt. Om ett angripet träd är helt torkat och dött får det dock lämnas kvar obarkat i området.

2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

YRKANDEN M.M.

KJKA har yrkat att mark- och miljödomstolen ska ändra Skogsstyrelsens beslut på följande vis. De granar som behöver åtgärdas för att säkra kraftledningen ska kapas vid roten varefter hela trädet ska transporteras bort från fastigheterna A och B. Alternativt ska granarna kapas vid roten varefter hela trädet barkas och lämnas kvar i biotopskyddsområdet. Bortforslandet av träden, alternativt barkningen, ska vara utfört senast två veckor efter det att träden fällt. **KJKA** ska även meddelas senast två veckor innan startdatum för åtgärden.

Till stöd för sitt yrkande har **KJKA** anfört i huvudsak följande.

Som markägare vill han inte ge sin tillåtelse till att granar inom biotopskyddsområdet toppkapas eftersom toppkapning innebär en försvagning mot angrepp av barkborre. Området är redan hård ansatt av barkborreangrepp, både i produktions-skogen utanför biotopskyddsområdet och inom biotopskyddsområdet. Toppkapning skulle öka populationen av barkborre i området ytterligare.

Mark- och miljödomstolen har berett Landeum KB och Skogsstyrelsen tillfälle att yttra sig över överklagandet.

Skogsstyrelsen har med anledning av domstolens underrättelse anfört bland annat följande.

För det fall domstolen kommer fram till att klaganden har rätt att överklaga Skogsstyrelsens dispensbeslut (jfr Mark- och miljödomstolen i Nackas beslut den 28 april 2020 i mål nr M 1431-20) motsätter sig Skogsstyrelsen bifall till klagandens överklagande och yrkar att överklagandet ska avslås. Skogsstyrelsen utvecklar sin talan enligt följande.

Aktuellt biotopskyddsområde med biotoptypen Äldre naturskogsartad skog har kvaliteter av gammal och senvuxen barrnaturskog med gott om död ved i olika

former och nedbrytningsgrad där exempelvis spår av spillkråka och tretåig hackspett förekommer. Den under lång tid orörda skogen är i ett senare successionsstadium där naturliga processer med döende och döda träd finns i varierande omfattning.

Skogsstyrelsen vidhåller den bedömning som myndigheten har gjort i dispensbeslutet. Av beslutet framgår de bestämmelser som gäller för dispensgivning i biotopskyddsområden. Dispensen har i det nu aktuella fallet förenats med vissa villkor för att minimera skadan på naturmiljön inom biotopskyddsområdet.

Skogsstyrelsen anser att uttag av träd och ved ur biotopskyddsområdet inte skulle vara förenligt med förbudets syfte. Att helt fälla träden och, som klaganden beskriver, barka stammarna bedöms också vara oförenligt med syftet med förbudet i detta fall. Tillskapad och barkad död ved har inte samma kvalitet som naturligt skapad död ved som ofta föregås av att trädet försvagas och dör av vanligen efter en kombination av svampangrepp, röta och insektsangrepp. Så småningom i ett naturligt dött torrträd blåser stammen av och vi får såväl stående som liggande död ved vars nedbrytning fortsätter genom att olika arter koloniserar veden. Hur snabbt nedbrytningen går påverkas också av vedens hårdhet samt ljus- och fuktförhållanden. Det är dessa naturliga processer som skyddet syftar till att bevara. Dispensbeslutet innebär att träden påverkas minimalt för att möjliggöra fortsatt överlevnad och utveckling av respektive träd.

De villkor som anges för åtgärderna i dispensbeslutet är således nödvändiga för att åtgärderna ska anses vara förenliga med förbudets syfte i detta fall.

Landeum KB har inte svarat på domstolens underrättelse.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av Skogsstyrelsens beslut.

Klagorätt

Enligt 16 kap. 12 § miljöbalken får överklagbara beslut överklagas av den som beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot. Enligt praxis tillkommer rätten att överklaga varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för olägenhet genom den verksamhet som berörs, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte enbart är teoretisk eller helt obetydlig (se NJA 2004 s. 590 I och II). I bl.a. mål om strandskyddsdispens, tillstånd enligt landskapsbildsförordnande, Natura 2000 och beslut efter en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken har avgränsningen av vilka enskilda som har rätt att överklaga tolkats snävt (se t.ex. MÖD 2001:29 och MÖD 2007:18). Avgörande betydelse har lagts vid vad som bedömts vara det skyddsvärda intresset med den rättsregel som varit aktuell vid prövningen. När det gäller åtgärder på en fastighet måste dock en fastighetsägare i något sammanhang kunna få dessa prövade av domstol (se MÖD 2015:8).

I förevarande fall har KJKA överklagat Skogsstyrelsens beslut i egenskap av fastighetsägare. Det överklagbara beslutet specificerar vilket tillvägagångssätt som ska användas för att säkra aktuell ledning. Domstolen bedömer att det tillvägagångssätt som beslutet anger för att säkra ledningen innebär en ökad risk för barkborreangrepp. Beslutet kan därmed få direkta negativa konsekvenser för KJKA i egenskap av markägare genom ökad spridning av barkborre och i förlängningen förlorad skog. Domstolen gör därför bedömningen att KJKA ska erkännas klagorätt i detta fall.

Prövning i sak

KJKA har i sitt överklagande uppgett att aktuellt biotopskyddsområde och närliggande område med produktionsskog är ansatt av barkborreangrepp. Att barkborreangrepp förekommer i området framgår även av Skogsstyrelsens beslut. Domstolen finner således inte skäl att ifrågasätta denna uppgift.

Toppkapade granar utgör lämpligt substrat för granbarkborre att föröka sig i. Detta innebär enligt domstolens bedömning att risken för spridning av angreppet till

närliggande granbestånd ökar om en gran toppkapas. KJKA har föreslagit två alternativa tillvägagångssätt, vilka enligt domstolens bedömning innebär mindre risk för fortsatt spridning av granbarkborre i området jämfört med toppkapning. Eftersom aktuell biototyp är en äldre naturskogsartad skog framstår alternativet att avverka, barka och lämna kvar granarna i området som bäst, då det i äldre naturskogsartad skog förekommer många arter som är beroende av tillgång till död ved. Ett sådant tillvägagångssätt skulle således gynna biologisk mångfald.

Då de i målet aktuella granarna valdes ut år 2020 föreligger det en risk för att dessa har hunnit bli angripna av barkborre. Om det skulle visa sig att så är fallet bör det fällda trädet inte lämnas kvar i området med hänsyn till risken för spridning av barkborrar. I det fall trädet hunnit torka och dö innehåller det inte längre några barkborrar, varför trädet i sådant fall inte behöver transporteras bort.

Mot bakgrund av det anförda bör villkor 1 i Skogsstyrelsens beslut justeras och formuleras på sätt som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 14 april 2023

Björn Räftegård

Christina Borg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegård, ordförande, och tekniska rådet Christina Borg. Föredragande har varit tingsnotarien Michael Sandin.